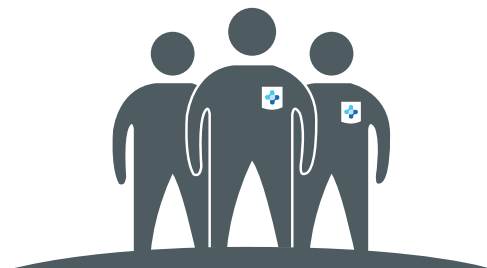

คนและงานใน SW.สต.

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (sw.สต.) ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากสถานีอนามัยเพื่อให้เป็นหน่วยบริการด้านหน้า (gate keeper) ของระบบบริการสุขภาพโดยเฉพาะในการควบคุม ป้องกันโรคเรื้อรัง ต่อมากระทรวงสาธารณสุขกำลังปรับเพิ่มภาระงานเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นหน่วยบริการดูแลต่อเนื่องและการดูแลระยะยาวในชุมชน เนื่องจากเป็นหน่วยบริการฐานรากที่ใกล้ชิดประชาชนในส่วนภูมิภาคมากที่สุด

ปัจจุบันมี sw.สต. 9,863 แห่ง กระจายอยู่ทุกตำบล บางตำบลมีมากกว่า 1 แห่ง

บทบาทและภาระหน้าที่

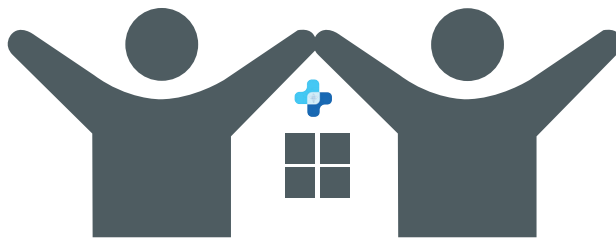
รพ.สต. ถูกคาดหวังให้ดำเนินบทบาทของหน่วยบริการปฐมภูมิ 3 ประการ

1. ดำเนินการเชิงรุก มุ่งเข้าหาประชาชนและชุมชนเพื่อสร้างสุขภาพเป็นหลัก และจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่เป็นต้นเหตุปัญหาสุขภาพ

2. บริการอย่างต่อเนื่อง สามารถให้คำปรึกษาและส่งต่อผู้ป่วยได้ตลอดเวลา โดยมีการปรึกษาทีมแพทย์ในโรงพยาบาลพี่เลี้ยง หากมีกรณีฉุกเฉินให้มีระบบแพทย์ฉุกเฉินออกไปรับผู้ป่วยและให้การปฐมพยาบาลก่อนส่งต่อ

3. เชื่อมโยงกับระบบบริการสุขภาพระดับอื่นในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะทิศทาง รพ.สต. เน้นสร้างสุขภาพมากกว่าการซ่อมต้องเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะการปรับพฤติกรรม

การเป็นหน่วยบริการสาธารณสุขในระดับตำบล รพ.สต. ถูกกำหนดให้มีภาระหน้าที่ที่สำคัญ 5 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล การควบคุมป้องกันโรค การฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข

ขนาดของ รพ.สต.

กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้ รพ.สต. มี 3 ขนาด ตามจำนวนประชากรที่ต้องรับผิดชอบ

ขนาดเล็ก	ดูแลประชากรน้อยกว่า 3,000 คน	อัตรากำลังขั้นต่ำ 3 อัตรา
ขนาดกลาง	ดูแลประชากร 3,001 – 8,000 คน	อัตรากำลังขั้นต่ำ 5 อัตรา
ขนาดใหญ่	ดูแลประชากรมากกว่า 8,001 คน	อัตรากำลังขั้นต่ำ 7 อัตรา

ตัวเลขจริงพบว่า รพ.สต. มีบุคลากรเฉลี่ยเพียง 3.8 คน ต่อแห่ง แม้จะมีการจัดให้ทีมสหวิชาชีพหมุนเวียนมาช่วยงานใน รพ.สต. แต่ก็ยังไม่เพียงพอ

ประเภทบุคลากรใน รพ.สต.

ประเภทและจำนวนบุคลากรใน รพ.สต. ขึ้นกับขนาดของสถานบริการ นอกเหนือจากบุคลากรที่กำหนดอาจมีแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร นักกายภาพบำบัด หรือบุคลากรแพทย์แผนไทยไปให้บริการตามความเหมาะสม

ประเภทบุคลากร	จำนวน (คน) แยกตามขนาด			หมายเหตุ
	ใหญ่	กลาง	เล็ก	
ผู้อำนวยการ	1	1	1	หัวหน้าสถานอนามัยเต็ม มีภารกิจให้บริการรักษาพยาบาลและทำงานเชิงรุกในชุมชนด้วย
พยาบาลเวชปฏิบัติ	1	1	1	ให้บริการรักษาพยาบาลและทำงานเชิงรุกในชุมชนด้วย
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน/ นักวิชาการสาธารณสุขชุมชน	3-5	2-3	1-2	ให้บริการรักษาพยาบาลและทำงานเชิงรุกในชุมชนด้วย
ทันตภิบาล	1	1	1	ให้บริการรักษาพยาบาลและทำงานเชิงรุกในชุมชนด้วย
พนักงานบันทึกข้อมูล/ จนท.การเงิน/ อื่นๆ ที่จ้างด้วยเงินบำรุง	2	1-2	1	ควรมีความสามารถหลากหลาย เช่น บันทึกข้อมูล ขับรถ และออกชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ได้
รวม	8-10	6-8	5-6	

ที่มา ไพจิตร วราชาติ และคณะ, 2552

เกณฑ์การจัดกำลังคนใน sw.สต.

ตามแผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (service plan) พ.ศ.2555-2559 กำหนดให้ รพ.สต. ควรมีพยาบาลวิชาชีพ 1 คน ต่อประชากร 2,500 คน นักวิชาการสาธารณสุข 1 คน ต่อประชากร 1,250 คน เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขอย่างน้อย 1 คน ผู้ช่วยทันตแพทย์ 1 คน เจ้าพนักงานเภสัชกรรม 1 คน ผู้ช่วยเภสัชกรรม 2 คน นักกายภาพบำบัด 1 คน ผู้ช่วยนักกายภาพบำบัด 1 คน และแพทย์แผนไทย 1 คน

ตัวเลขจริง จำนวนบุคลากรใน sw.สต. ทั้งประเทศ*

ประเภทบุคลากร	จำนวน (คน)
นักวิชาการสาธารณสุขและเจ้าพนักงานสาธารณสุข	22,513
พยาบาล	10,280
เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข	1,882
บุคลากรด้านอื่นๆ	2,477
รวม	37,152

การกำหนดอัตรากำลังคนใน sw.สต. คิดสัดส่วนเจ้าหน้าที่ต่อประชากร 1:1,250 คน

ที่มา กลุ่มงานบริหารบุคคล สป.สธ., 2558

จำนวนคนและภาระงานจริง ของบุคลากร SW.สต.

ปี 2551 วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ ทำการศึกษาภาระงานและผลิตภาพกำลังคนใน รพ.สต. พบว่าอัตรากำลังที่ปฏิบัติงานจริงใน รพ.สต. ไม่สอดคล้องกับกรอบอัตรากำลังที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด เช่น บางแห่งไม่มีเจ้าพนักงานเภสัชกรรมเลย หลายแห่งมีพยาบาลวิชาชีพ และนักวิชาการ/ เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงานจริงประมาณครึ่งหนึ่งของกรอบอัตรากำลัง มีเพียง 1 ใน 6 ของ รพ.สต. ทั้งหมดมีบุคลากรครบทุกตำแหน่ง คือ ผู้อำนวยการ พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข นักวิชาการแพทย์แผนไทย เจ้าพนักงานสาธารณสุข และเจ้าพนักงานธุรการ

ในด้านของภาระงานพบว่า ภาระงานของ รพ.สต. ส่วนใหญ่ประกอบด้วย

1. ภาระงานบริหาร: งานบริหาร งานธุรการ งานสารบรรณ
2. ภาระงานบริการและเวชปฏิบัติครอบครัว: งานสาธารณสุขผสมผสาน เช่น งานส่งเสริมสุขภาพ งานเฝ้าระวังและควบคุมโรค งานป้องกันโรค งานรักษาพยาบาล งานฟื้นฟูสุขภาพ งานดูแลผู้ป่วยระยะท้าย
3. ภาระงานโครงการ: แผนงานโครงการตามยุทธศาสตร์/ KPI แผนปฏิบัติการประจำปี แผนงานอื่นๆ เช่น แผนฉุกเฉิน แผนเฉพาะกิจ ในพระราชดำริ
4. ภาระงานวิชาการ: งานฝึกอบรม งานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม งานนิเทศติดตาม ประเมินผล และการวิเคราะห์

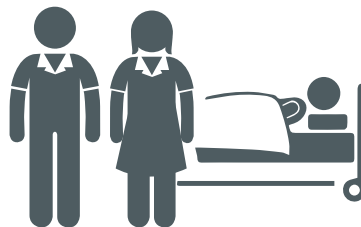
การกระจายเวลาทำงานของบุคลากร SW.สต.

- งานรักษาพยาบาล ร้อยละ 26.1
- งานบริหาร ร้อยละ 16.4
- งานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ร้อยละ 14.5
- งานเภสัชกรรม ร้อยละ 12.1
- งานบันทึกข้อมูล ร้อยละ 9.2
- อื่นๆ ร้อยละ 21.77

ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณภาระงาน ของบุคลากรใน รพ.สต.

1. งานบางอย่างต้องใช้ความชำนาญเฉพาะเช่น งานการเงิน ทำให้ต้องใช้เวลานาน
2. งานเอกสารค่อนข้างเยอะ
3. ขาดงบประมาณจ้างเจ้าหน้าที่สายสนับสนุน
4. การส่งต่อผู้ป่วยโรคเรื้อรังกลับมารับบริการที่ รพ.สต.
5. ภาระงานตาม KPI ค่อนข้างมาก
6. การโยกย้าย ลาออก หรือเปลี่ยนสายงานของบุคลากร
7. การทำงานไม่ตรงกับสายงาน
8. มีงานเกี่ยวข้องกับกระทรวงอื่น
9. ภาระที่นอกเหนืองานประจำ และงานตามนโยบาย

แหล่งข้อมูล

ไพจิตร วราชิต และคณะ. (2552). คู่มือการบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ. (2561). โครงการวิจัยการศึกษาภาระงานและผลผลิตกำลังคนในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เข้าถึงได้ที่ www.hrdo.org